

Pracovní list- Jan Zábrana

Motto: „*Publish or perish!* (Osudové dilema?)“ J. Z.

Ukázka 1 – Autor bez vlastního jména

„Mezi profi-překladaři v tomto státě, kteří smějí podpisovat svou práci vlastním jménem, a těmi, kteří pod vlastním jménem nesmějí (a musejí se dávat krýt různými ‚černošy‘, ‚pokrejšvači‘, ‚ghosttranslatory‘), vzniká poměr jako mezi těmi dvěma umírajícími ve špitále, kteří si závidí, že jeden má postel u okna a druhý v temném koutě.“

Ukázka 2 – Překladatel v „baráku literatury“

„Ach, ta důvěra, že prohra v životě se vyhne zrovna nám! Před pětadvaceti lety – co se zdálo snazšího než vejít do toho... baráku literatury. Vejít – a celý život zůstat v pokoji pro služby. U překladů. A už jen pár let, a dostaví se i ta hrdost na marnost, hrdost služek zestárlých, osleplých ve věrných službách: celý život jsem byl dobrá služka.“

Ukázka 3 – Nevyšla kniha, neexistoval autor?

V knihovnách mých humpoleckých spolužáků – většinou za sklem, zasklených jako za starých časů – tam zůstal Miloš V. Kratochvíl jako „slušný“, přijímaný, dobrý autor – takový, jaký (snad) býval, když začínal... Tam, díky provinciálnímu zpoždění, neinformovanosti, nezájmu o další vývoj přežil v téhle podobě... A proč také by se měli po nějakých informacích pít... Berou to jinak: Dá se to číst, nedá se to číst...

Nejsou v tomhle ohledu ani skromní, ani neskromní. Berou to prostě jinak. Pro mne v tom ale je poučení ne o životě, ale o smrti spisovatele. Kniha, která nikdy nevyšla = autor, který nikdy neexistoval. Jakkoli je to kruté, platí to za všech okolností. Jediná útěcha je v tom, že kniha, která nevyšla teď, není kniha, která nevyšla nikdy. Teskno.

Otázky k ukázkám

Ukázka 1: Jaké dvě skupiny překladatelů Zábrana rozlišuje? V čem se jejich postavení liší?

Ukázka 1: Vysvětlíte přirovnání ke dvěma umírajícím pacientům. Co tím Zábrana vypovídá o postavení překladatelů, kteří nesmějí svou práci podepsat?

Ukázka 1: Jakou roli má podle vás pro autora jeho jméno? Může být člověk autorem díla, přestože jeho jméno u něj není uvedeno?

Ukázka 2: Co podle vás představuje metafora „baráku literatury“?

Ukázka 2: Proč Zábrana označuje překladatelství za „pokoj pro služby“? Co tato metafora vypovídá o jeho představě překladatele a autora?

Ukázka 2: Je Zábranův vztah k překladatelství pouze odmítavý? Zaměřte se na spojení „hrdost služek“ a „dobrá služka“.

Ukázka 3: Jak rozumíte výroku „Kniha, která nikdy nevyšla = autor, který nikdy neexistoval“?

Ukázka 3: Jakou roli při „existenci“ spisovatele hraje podle této ukázky vydaná kniha a její čtenáři?

Ukázka 3: V čem spočívá Zábranova „jediná útěcha“ ve větě, že kniha, která nevyšla teď, nemusí být knihou, která nevyjde nikdy?

Ke všem ukázkám: Vraťte se k mottu „Publish or perish!“ Jak mu po přečtení textů rozumíte? Pokuste se na základě všech tří ukázek formulovat, co podle Zábrany znamená být autorem.

Cíl hodiny

Žák prostřednictvím interpretace deníkových zápisů Jana Zábrany promýšlí pojem autora a vztah mezi vznikem literárního díla, jeho publikováním a přítomností autora ve veřejném literárním prostoru. Na základě textových dokladů uvažuje o významu autorského jména, postavení překladatele a důsledcích nemožnosti publikovat.

Pedagogické cíle

Žák:

1. **Interpretuje Zábranovy metaforu a přirovnání** a vysvětlí jejich význam ve vztahu k postavení autora a překladatele.
2. **Vysvětlí význam autorského jména** a zamyslí se nad tím, zda může člověk existovat jako autor, pokud jeho dílo není spojeno s jeho jménem.
3. **Porovná postavení autora původního díla a překladatele** a na základě ukázek charakterizuje Zábranův vztah k vlastní překladatelské činnosti.
4. **Promýšlí vztah mezi napsáním a publikováním literárního díla** a posoudí Zábranovo tvrzení, že nevydaná kniha znamená „autora, který nikdy neexistoval“.
5. **Formuluje vlastní pojetí autorství** a své stanovisko dokládá konkrétními místy z textu.
6. **Propojí jednotlivé ukázky s mottem „Publish or perish!“** a vysvětlí, jak se jeho význam v průběhu práce s texty rozšiřuje.